

ME
RITO
KRAT

MATERIJALI

za rad

na temu

Ustav, ustavnost i ljudska prava

UVOD

Ove iskustvene vježbe namijenjene su kao vodič nastavnicima pri obrađivanju tema iz područja ustavnog prava i njegovih pojmove na poučan i zabavan način. Prilagođene su i strukturirane tako da kombiniraju različite metode učenja kako bi se učenicima teoretska znanja iz područja prava praktično približila putem odgovarajućeg odabranog modela za konkretni segment ustavnog prava.

S obzirom na vremensko ograničenje, nastavnici mogu po svojem izboru vježbe izvoditi kombinirano, što znači više kraćih vježbi povezati ili jednu dužu izvoditi samostalno, u jednom ili više satova razrednika.

Sadržaj vježbi je konstruiran na temelju edukativnih članaka projekta „Financijsko i pravno opismenjavanje“ udruge Meritokrat. Nakon svake vježbe nalaze se hiperlinkovi koji vode do istoimenih članaka na web stranici udruge.

Autori su pri izradi materijala koristili elemente inspirirane priručnikom za nastavnike (Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja) i materijalima ABC - Teaching Human Rights, Bells of Freedom - APAP i The Human Rights Education Handbook autorice Nancy Flowers.

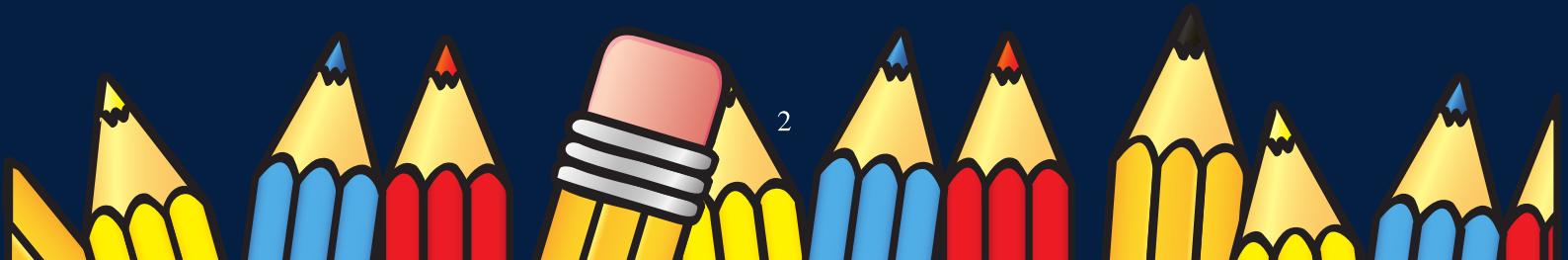

PREGLED TEMA

1. Nastanak države i podjela vlasti ,,Pusti otok“	3
2. Vlast i ograničenje vlasti ,,Ne možemo sve sami“	5
3. Struktura Ustava RH i institucije povezane s ljudskim pravima ,,Moj dom, moja prava“	7
,,Blind speed – dating prava“	9
4. Temeljna ljudska prava i slobode ,,Jesmo li kliknuli?“	11
,,Blind speed – dating prava“	12
5. Zaštita i kršenje ljudskih prava ,,Zaštitimo naša prava“	13
6. Povezanost ljudskih potreba i ljudskih prava te njihova međuvisnost ,,Piramida potreba“	15
7. Socijalna osjetljivost i društvena odgovornost ,,Ne možemo sve sami“	17
,,Životna utrka“	17
8. Dodaci	19

NAČIN PROVEDBE METODA

- Samostalan rad: „Piramida potreba“, „Zaštitimo naša prava“, „Životna utrka“
- Rad u parovima: „Ne možemo sve sami“, „Blind speed – dating prava“, „Jesmo li kliknuli?“
- Rad u skupinama: „Pusti otok“, „Moj dom, moja prava“

1. NASTANAK DRŽAVE I PODJELA VLASTI

„Pusti otok“

Ključne riječi: podjela poslova, stvaranje funkcija, nastanak države, brzina, učinkovitost

Cilj: učenici će osvijestiti kako je i zašto nastala država

Metode rada: rad u skupinama, kreativan rad, rasprava

Potrebni materijali: klupe, stolci, papiri, nekoliko olovaka

Vrijeme trajanja aktivnosti: 20 minuta

Raspored klupa i stolaca u učionici: klupe i stolci trebaju biti odmaknuti prema zidovima učionice

Opis aktivnosti:

Voditelj aktivnosti treba prije početka sata po podu učionice razbacati papire. Papiri predstavljaju grančice drveta koje se mogu iskoristiti za grijanje, no prvo ih je potrebno prikupiti. Kad učenici uđu u učionicu, potrebno im je pojasniti njihov zadat�ak. Voditelj aktivnosti će tražiti od njih da zamisle da su doživjeli nesreću tijekom krstarenja. Igrom slučaja njih tridesetero je preživjelo i čamcima za spašavanje uspjeli su doploviti do pustog otoka. Ne znaju gdje se točno nalaze, ali im se otok čini pogodnim za život jer je pun resursa. Budući da ne mogu stupiti u kontakt s ljudima koji bi im mogli pomoći, odlučuju se nastaniti na otoku do dalnjega. Kako bi preživjeli, moraju djelovati na određen način.

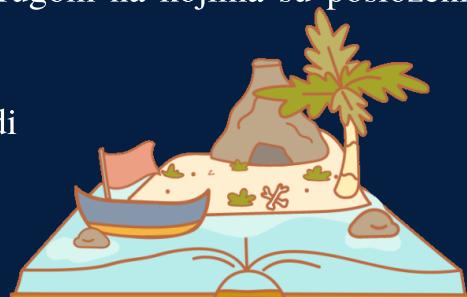
Imaju cijeli dan, dok sunce ne zade i ne postane hladno, da izgrade 5 kuća u kojima će moći spavati (izgrađenu kuću predstavlja klupa i četiri stolaca oko nje).

Osim toga, potrebno je i sastaviti 10 osnovnih pravila, po kojima će živjeti i kojih će se svi na otoku pridržavati, te izabrati jednu osobu koja će donositi odluke u slučaju kriznih situacija i predstavljati ih ako dodu u kontakt s vanjskim svijetom.

Potrebno je i zapaliti veliku vatru koja će ih grijati kad padne mrak (vatru predstavljaju četiri stolaca okrenutih jedan prema drugom na kojima su posloženi papiri, koji simboliziraju drvo).

Odlučili su i od drva na tlu napisati veliko SOS, u nadi da će netko preletjeti preko njihova otoka i uočiti ih.

Učenici moraju što prije napraviti ovih pet zadataka.

Za prepostaviti je da će učenici podijeliti zadatke među sobom jer će tako uštedjeti na vremenu i jer je to jednostavnije nego da svi rade sve zadatke. Nakon što učenici završe sa zadacima, potrebno je pokrenuti razgovor među njima. Ključno je raspraviti sljedeća pitanja:

- Kako su učenici obavili ove zadatke?
- Jesu li svi radili sve zadatke ili su se podijelili?
- Ako su se podijelili, po kojem principu su to napravili?

Zaključak:

Kako bi učenici osvijestili vezu između ove vježbe i nastanka države te podjele poslova, voditelj aktivnosti ih upućuje na analogiju njihove male zajednice u ovoj priči i procesa osnivanja države. Kao što su oni stvorili svoju malu zajednicu, tako su se ljudi formirali i podijelili međusobno zadatke kako bi osnovali državu.

Od manjih (uža i šira obitelj, pleme) do sve brojnijih (nacija), a posljedično i složenijih zajednica, nastala je država. Istodobno, s nastankom države pojavile su se i funkcije. U početku su bile jednostavne i služile su primarno opstanku, a postepeno se povećavao njihov broj i njihova složenost. Najvažnije funkcije unutar države su: od najstarijih, kao što je obrana, zatim osiguranje slobode pojedinaca, do nekih novijih, kao što su zdravstvena i socijalna sigurnost, obrazovanje i sl.

Ukupnost svih funkcija tvori državu i daje državi svrhu. Svaka zajednica kroz povijest je imala i određena pravila koja su diktirala način funkcioniranja zajednice i podjelu tih funkcija, te se složenost i važnost tih pravila razvijala istodobno sa zajednicom i njezinim funkcijama. Tako primjerice, u manjim zajednicama su prevladavala jednostavnija i usmena pravila, tj. običajno pravo koje je svojim postepenim ozakonjivanjem i širenjem zajednice kroz povijest rezultiralo današnjim državama koje imaju složene i utemeljene pravne poretke.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u poglavljju *Što je to Ustav?* na stranicama udruge Meritokrat.

2. VLAST I OGRANIČENJE VLASTI

„Ne možemo sve sami“

Ključni pojmovi: moć, voda, suradnja, povjerenje u drugu osobu, zaštita slabijih

Cilj: osvijestiti učenike što je vlast, koja je odgovornost vladajućih i da postoje određene skupine kojima je potrebna posebna zaštita i skrb društva/države

Metode rada: rad u parovima, rasprava

Potrebni materijali: papiri, bilježnice, torbe, stolci i sl., Ustav RH

Vrijeme trajanja aktivnosti: 20 minuta

Opis aktivnosti:

Voditelj aktivnosti treba učenike podijeliti u parove. Bilo bi poželjno da se podijele nasumično, a ne ovisno o tome tko je s kim dobar prijatelj. Zatim je potrebno pojasniti učenicima da će se aktivnost provesti u dva kruga. Jedna osoba u paru će biti vodič, a druga treba zatvoriti oči jer u tom krugu ona ne može vidjeti. U drugom će krugu učenici zamijeniti uloge. Voditelj aktivnosti treba u prostoru postaviti različite prepreke – stolce, torbe, bilježnice, pernice, papire i slično. Njihov je zadatak da vodič osobu koja ne vidi prevede s jednog kraja prostorije na drugi, a da pritom ne zapnu za prepreke i ne sudare se s drugima. Prilikom vođenja, učenici u paru međusobno ne smiju razgovarati, nego isključivo mogu komunicirati neverbalno.

Nakon što su svi odigrali obje uloge, slijedi rasprava. Voditelj aktivnosti bi trebao usmjeriti diskusiju prema usporedbi s brigom o osobama s poteškoćama u stvarnom svijetu. Poželjno je da učenici sjednu u krug kako bi se međusobno dobro vidjeli prilikom pričanja svojeg iskustva drugima. Svaki par bi trebao reći kako su izveli zadatak.

Ključna pitanja koja bi se trebala postaviti:

- Kako ste se osjećali dok ste vodili? Kako ste se osjećali dok su vas vodili?
- U kojoj ste se ulozi bolje osjećali i zbog čega?
- Jeste li se osjećali odgovornim za drugu osobu dok ste vodili?
- Budući da niste mogli razgovarati, kako ste komunicirali?
- Je li vam bilo teško usmjeriti osobu koja ne vidi u pravome smjeru?
- Što biste rekli koje su karakteristike dobrog voditelja?
- Kako ovu vježbu možemo usporediti sa situacijama iz života?
- Misle li da je osobama s poteškoćama potrebna posebna skrb društva i države i zašto?
- Kako se može pomoći osobama s poteškoćama u ostvarenju i zaštiti njihovih prava?
- Što mislite koje su skupine u društvu najugroženije?

Prilikom rasprave zajednički pročitati i raspraviti članak 58., 64. i 65. Ustava.

Zaključak:

Kroz ovu vježbu voditelj aktivnosti i učenici trebaju analogijom izvesti zaključak o odnosu između vlasti i odgovornosti vladajućih za svoje građane. Kao što su oni vodili svog partnera i pomagali mu u ovoj igri, tako država i cijelo društvo brinu o osobama s poteškoćama pomažući im da se uključe u društvo i vode normalan život. Zbog njihove ranjivosti, država ima obvezu pružiti posebnu skrb zaštiti osoba s invaliditetom i njihovom uključivanju u društveni život.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u poglavljju Što je to Ustav? na stranicama udruge Meritokrat.

3. STRUKTURA USTAVA RH I INSTITUCIJE POVEZANE S LJUDSKIM PRAVIMA

„Moj dom, moja prava“

Ključni pojmovi: ljudska prava, slobode, vrijednosti, zajednica, Ustav RH

Cilj: učenici će bolje upoznati strukturu Ustava RH i prava koja on sadrži tako da ih povezuju s institucijama s kojima se svakodnevno susreću

Metode rada: rad u grupama, mapiranje, rasprava

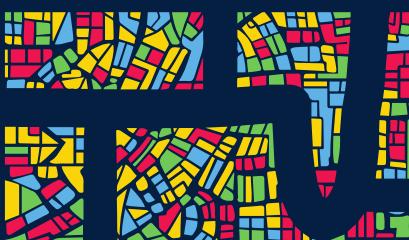
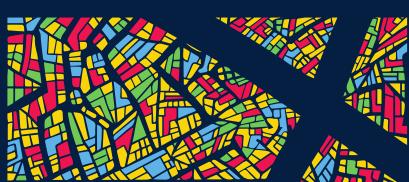
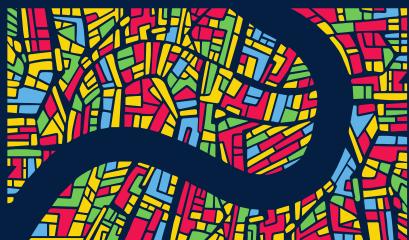
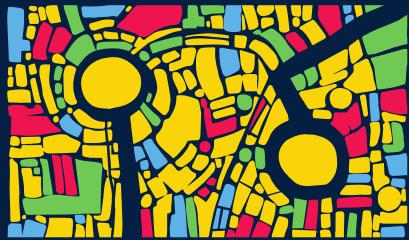
Potrebni materijali: A4 ili A3 papir, olovke, (neobvezno) flomasteri i bojice

Vrijeme trajanja aktivnosti: 30 minuta

Opis aktivnosti:

Učenici će se podijeliti u grupe (6 - 7 učenika). Svaka grupa treba nacrtati svoj grad ili svoju četvrt. Unutar grada ili četvrti treba nacrtati zgrade, mjesta i ustanove koje su važne za zajednicu (npr. pošta, trgovina, park, škola, bolnica...). Kada grupe nacrtaju svoje „planove grada“, svaka grupa proučava svoj plan i svakom mjestu dodjeljuje neko pravo ili slobodu koju s njim povezuje (npr. sloboda vjeroispovijesti s crkvom). Nakon toga grupe prezentiraju svoje radove ostalim učenicima.

Učenici nakon toga raspravljaju o tome postoje li neka druga prava koja ih asociraju na ta mesta te komentiraju jesu li ta prava navedena u Ustavu RH.

Zaključak:

Ovom vježbom voditelj aktivnost treba objasniti učenicima da ljudska prava prožimaju sve aspekte života. Povezujući prava s institucijama, učenici mogu uvidjeti kako prava nisu neki apstraktan pojam, već se prakticiraju svakodnevno i to u nama poznatom okruženju i situacijama. Učenici prvo nastoje odgonetnuti koja od njihovih prava su navedena u Ustavu RH, a voditelj ih usmjerava prema III. poglavljju Ustava – Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda (članak 14. - 70.). Posebnu pozornost treba dati 2. i 3. dijelu tog poglavlja (Osobne i političke slobode i prava; Gospodarska, socijalna i kulturna prava) gdje se navode konkretna prava koja su učenici (vjerojatno) već pronašli na svojim planovima grada.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u poglavlju Što je to Ustav? te u poglavlju Ustavni sud RH na stranicama udruge Meritokrat.

„Blind speed – dating prava“

Ključni pojmovi: sadržaj ljudskih prava, njihove temeljne karakteristike

Cilj: učenici bi trebali osvijestiti što to čini bitan sadržaj pojedinih ljudskih prava

Metode rada: rad u parovima, igra uloga

Potrebni materijali: stolci za sve učenike, papirići, posuda

Vrijeme trajanja aktivnosti: 30 minuta

Raspored klupa i stolaca u učionici: stolci trebaju biti postavljeni u dvama paralelnim redovima

Opis aktivnosti:

Voditelj aktivnosti treba unaprijed pripremiti određeni broj papirića, ovisno o tome koliko je učenika u razredu, s napisanim ljudskim pravima/temeljnim slobodama (primjerice: pravo na život, pravo na rad, zabrana prisilnog i obvezatnog rada, pravo na zaštitu ugleda i časti, sloboda mišljenja i izražavanja misli, sloboda savjesti i vjeroispovijedi, pravo na zdravstvenu zaštitu i sl.). Svako pravo treba biti napisano dva puta. Papirići se zatim stavljuju u posudu iz koje svaki učenik treba izvući jedan papirić, odnosno pravo.

Nakon što učenici izvuku jedno pravo, ostavlja im se 5 minuta za pripremu. Tada bi trebali pronaći što više informacija o svome pravu, kao i pronaći odredbu Ustava koja se odnosi na njega.

Istodobno, voditelj aktivnosti treba postaviti stolce u dva paralelna reda i to na način da kad učenici sjednu na njih, sjede jedan nasuprot drugom. Voditelj aktivnosti mora paziti da se u svakom redu pojedino pravo pojavljuje samo jednom. Svatko sjeda na jedan stolac i time aktivnost započinje. Učenici se premeštaju od stolca do stolca.

Svaki put kad učenik dođe do drugog učenika ima pravo s njim razgovarati 45 sekundi prije nego li uslijedi nova rotacija, odnosno premještaj na sljedeći stolac. U periodu od 45 sekundi svatko treba predstaviti sebe kao pravo koje je izvukao na papiriću, ali pritom ne smije reći ime svoga prava. Nakon što je izvršena rotacija i svi učenici u jednom redu razgovaraju sa svim učenicima u drugom redu, svaki učenik ima 3 minute da pronađe svog para – osobu koja ima isto pravo kao i on.

Poželjno je s učenicima nakon toga kratko komentirati kako su izveli vježbu.

- Koliko je učenika uspjelo pronaći svog para?
- Je li im bilo teško opisati svoje pravo, a ne reći o kojem se pravu radi?
- Je li im bilo zanimljivo čuti što druga osoba kaže o njihovom pravu i kako ga predstavlja?
- Jesu li uspjeli prepoznati koje im pravo predstavlja druga osoba?

Nakon diskusije, svaki par treba zajedno drugima predstaviti sadržaj svoga prava.

Zaključak:

Kroz ovu aktivnost voditelj provjerava kako su učenici usvojili sadržaj ljudskih prava, njihovo snalaženje u zadanim odredbama Ustava i sposobnost prezentiranja drugima sadržaja ljudskog prava koje su predstavljali. Ujedno bi trebali, kroz raspravu s voditeljem i međusobno, osvijestiti važnost ljudskih prava i njihove temeljne karakteristike, a to su njihova univerzalnost, neotuđivost, nedjeljivost i međusobna ovisnost.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u članku Što je to Ustav? na stranicama udruge Meritokrat.

4. SADRŽAJ POJEDINIХ LJUDSKIH PRAVA

„Jesmo li kliknuli?“

Ključne riječi: pravo na život, pravo na rad, pravo vlasništva, pravo glasa, pravo na ugled i čast, sloboda okupljanja i udruživanja, sloboda kretanja i boravka, jednakost pred zakonom, pravo na pristup informacijama, pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na zdravstvenu zaštitu, ravnopravnost žena i muškaraca, zabrana ropstva, zabrana mučenja, pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja, pravo na stupanje u brak i osnivanje obitelji

Cilj: učenici će kroz ovu vježbu osvijestiti sadržaj pojedinih prava, njihovu međuvisnost i činjenicu da se svako pravo razvijalo ovisno o povijesnom kontekstu i društvenim okolnostima

Metode rada: rad u parovima, igra uloga

Potrebni materijali: prezentacija s popisom odabralih prava kako bi učenici lakše mogli prepoznati koji učenik predstavlja koje pravo i opis prava kako bi svaki učenik mogao predstaviti svoje pravo

Vrijeme trajanja aktivnosti: 15 minuta

Raspored klupa i stolaca u učionici: klupe i stolci trebaju biti postavljeni u jednom redu u sredini učionice

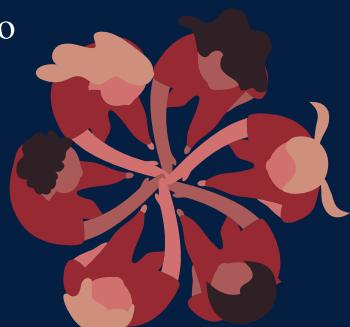
Opis aktivnosti:

Učenici će sjesti jedan nasuprot drugome. Svaki učenik bit će jedno od ljudskih prava, a svi se nalaze na spoju naslijepo. Svaki učenik priča o sebi drugome dok voditelj ne zazvoni, kad se jedna strana stola pomiče za mjesto dalje. Cilj je naći isto pravo. Igra prestaje kad svi završe spoj sa svakim.

Primjeri kako učenici mogu predstaviti sebe kao ljudsko pravo navedeni su u Dodatku I. na kraju ovog dokumenta.

Nakon što je igra završena, učenicima se postavljaju pitanja:

- Koja prava im je bilo lako, a koja teško prepoznati?
- Jesu li saznali nešto novo o sadržaju nekog prava?

Zaključak:

Nakon provedene vježbe, voditelj aktivnosti treba objasniti učenicima da se svako pravo razvijalo ovisno o povijesnom kontekstu i društvenim okolnostima. Prava nisu nastala odjednom i nisu nastala sva u isto vrijeme.

Velika većina prava razvija se i danas šireći svoj opseg. Ljudska prava se nadovezuju jedna na druge i postoje u međuvisnosti.

FIFO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u članku [Što je to Ustav?](#) na stranicama udruge Meritokrat.

„Blind speed – dating prava“

Za više detalja o ovoj aktivnosti, pogledati stranice 9 - 10.

5. ZAŠTITA I KRŠENJE LJUDSKIH PRAVA

„Zaštitimo naša prava“

Ključni pojmovi: ljudska prava, njihovo kršenje i zaštita

Cilj: osvijestiti kod učenika važnost i međuvisnost ljudskih prava, te mogućnosti njihove zaštite

Metode rada: samostalan rad, kreativan rad, rasprava

Potrebni materijali: jedan veliki papir i marker za pisanje, papir i olovka za svakog učenika, pristup internetu

Vrijeme trajanja aktivnosti: 30 minuta

Opis aktivnosti:

Učenici sjede na stolcima u krugu kako bi se svi međusobno mogli vidjeti i slušati dok govore. Između njih se u sredinu stavlja veliki prazan papir. Učenicima se postavlja pitanje za koje institucije u Republici Hrvatskoj koje se bave zaštitom ljudskih prava su čuli? Učenik koji se nekog pojma sjeti, zapisuje ga na papir.

Svakome se daje olovka i papir. Voditelj aktivnosti im objašnjava da imaju 10 minuta da nacrtaju na svoj papir jednu ili više sličica kojima će prikazati situaciju u kojoj se krši neko ljudsko pravo. Trebaju promisliti i kako bi se ono moglo zaštititi. U ovoj aktivnosti dopušteno je koristiti pametne telefone kako bi učenici pristupili internetu u potrazi za odgovorom.

Nakon što svi završe s crtanjem, učenici jedan po jedan prikazuju svoj crtež ostalima. Drugi učenici će pokušati razaznati o kojem se pravu radi.

Potrebno je kratko diskutirati o svakom pojedinom ljudskom pravu koje se spomene:

- Zašto nam je ono bitno?
- Zašto je učenik odabrao upravo to pravo?
- Kako osoba na slici može zaštititi svoje pravo?
- Koje institucije u Republici Hrvatskoj su bitne za zaštitu ljudskih prava?
- Jesu li se na zajedničkom papiru spomenule neke institucije kojima se trebaju obratiti osobe s crteža?
- Ponavljam li se neka prava na crtežima više učenika? Ako da, zašto?
- Pripadaju li nam svima navedena prava?

Kroz diskusiju, učenici i voditelj aktivnosti trebaju zajedno potražiti i pročitati odredbe Ustava o pravima koja se ponavljaju.

Zaključak:

Kroz ovu vježbu voditelj aktivnosti treba osvijestiti kod učenika važnost ljudskih prava i njihove temeljne karakteristike. Ona su univerzalna – svojstvena su svakom ljudskom biću, neotuđiva – nitko nam ih ne može oduzeti niti ih se sami možemo odreći, međusobno su ovisna jedna o drugome i nedjeljiva su. Upravo ih zato moramo zaštititi, svoja i tuđa, te ne smijemo trpjeti da nam ih netko nedozvoljeno ograničava ili krši.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u poglavljima Što je to Ustav? te u poglavljima Ustavni sud RH na stranicama udruge Meritokrat.

6. POVEZANOST LJUDSKIH POTREBA I LJUDSKIH PRAVA TE NJIHOVA MEĐUOVISNOST

„Piramida potreba“

Ključni pojmovi: odnos između (razvoja) ljudskih prava i ljudskih potreba, važnost postojanja ljudskih prava

Cilj: osvijestiti kod učenika da ljudskim pravima zadovoljavamo svoje potrebe

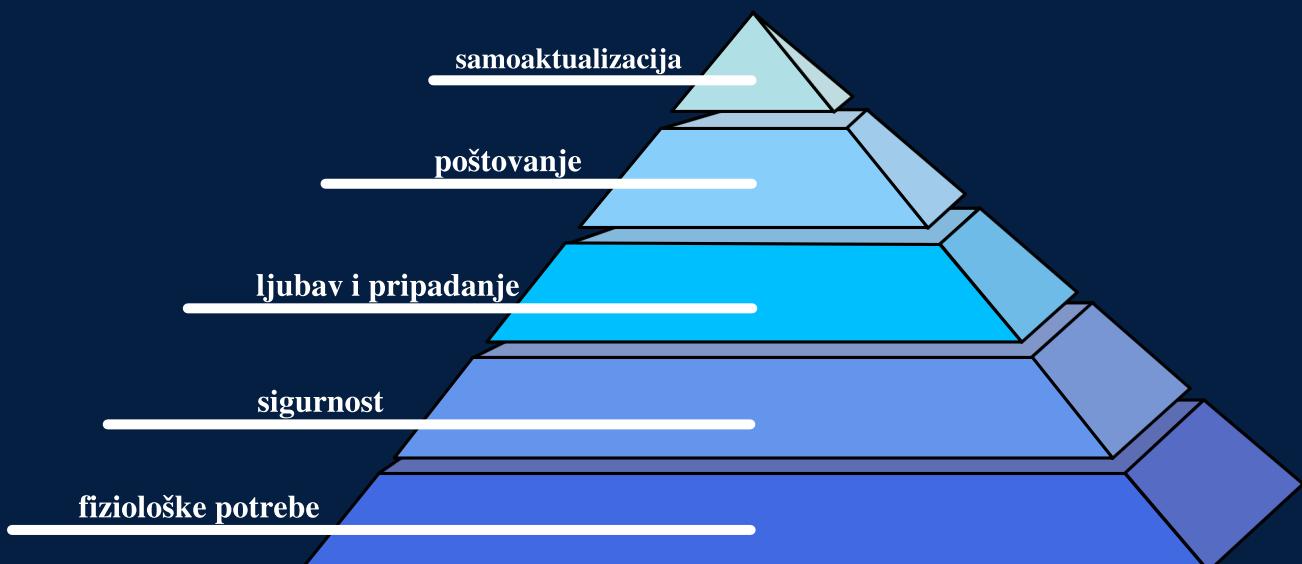
Metode rada: samostalan rad

Potrebni materijali: papir, olovka

Vrijeme trajanja aktivnosti: 15 minuta

Opis aktivnosti:

Učenicima će biti podijeljene kopije Maslowljeve piramide potreba ili će ona biti prikazana na prezentaciji. Svaki učenik će u svaku kategoriju piramide dopisati ljudska prava kojih se sjeti. Što su učenici napisali bit će raspravljeno u razredu nakon 10 minuta. Pitanja koja će se postaviti učenicima: Kako su rasporedili ljudska prava i zašto?

Zaključak:

Voditelj aktivnosti treba pojasniti učenicima kroz ovu vježbu kako postoje ljudske potrebe koje su osnovne i bez kojih druge potrebe nisu toliko važne. Na isti način postoje i ljudska prava koja su baza piramide. Bez potreba koje čuvaju tjelesni integritet (hrana, piće) i bez prava koja čuvaju tjelesni integritet (pravo na život, zabrana ropstva), optimizacija svakodnevnog života ne bi ni bila svrhovita. Zapravo, razvoj prava se podudara s razinama ove piramide. Na taj način, prava štite čovjekove potrebe od tjelesnih do društvenih (pravo na okupljanje) pa i duhovnih (sloboda vjeroispovijesti), od čovjeka kao pojedinca (pravo na rad) do čovjeka kao dijela zajednice (pravo na život u zdravom okolišu).

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u članku [Što je to Ustav?](#) na stranicama udruge Meritokrat.

7. SOCIJALNA OSJETLJIVOST I DRUŠTVENA ODGOVORNOST

„Ne možemo sve sami“

Za više detalja o ovoj aktivnosti, pogledati stranice 5 - 6.

„Životna utrka“

Ključni pojmovi: ljudska prava, ljudsko dostojanstvo, socijalna osjetljivost, društvena odgovornost, socijalna država

Cilj: učenici razvijaju svijest o važnosti empatije i odgovornosti u društvu kroz simulaciju uloga i životnih situacija povezujući ih sa značenjem ljudskih prava i mogućnostima poboljšanja i zaštite istih

Metode rada: individualni rad, grupni rad, igra uloga, rasprava

Potrebani materijali: kartice i ceduljice od papira (omjer treba biti ekvivalentan broju učenika, primjerice: 30 učenika, 15 kartica i 15 ceduljica)

Vrijeme trajanja aktivnosti: 30 – 40 min.

Raspored klupa i stolaca u učionici: veća učionica/dvorana za tjelesnu kulturu

Opis aktivnosti:

Voditelj aktivnosti posjeduje snop papirnatih kartica i snop papirnatih ceduljica. Svakome od polovice učenika, voditelj aktivnosti dodijeli po jednu karticu, a svakome od druge polovice razreda po jednu ceduljicu. Kartice trebaju sadržavati kratke biografije, odnosno natuknice sa što više bitnih informacija o fiktivnim likovima koji nalikuju pravim ljudima. Treba imati na umu da svaki fiktivni lik treba imati unutar svoje biografije i olakšavajuće i otežavajuće okolnosti u životu, kao i svi ljudi. Važno je naglasiti da ne treba isključiti činjenicu da rezultat pojedinih primjera može odudarati od nekih situacija u realnom svijetu, stoga je njihova uloga samo prikazati najvjerojatniji ishod s obzirom na određeno stanje.

Na ceduljicama se nalaze pitanja ili izjave koje moraju biti povezane s karticama, što znači da kartice trebaju sadržavati sve informacije koje su bitne za prepoznavanje pitanja. Zatim voditelj aktivnosti označuje početnu liniju (START/POČETAK) i završnu liniju (END/KRAJ). Svi učenici koji imaju kartice trebaju stati kod linije koja označava početak. Učenici koji imaju ceduljice stoje sa strane i čitaju redom pitanja/izjave sadržane na ceduljicama. Na svako pročitano pitanje s ceduljice učenici s karticama, na temelju odgovora koje crpe s informacija na karticama, imaju se pravo pomaknuti određen broj koraka unaprijed ili nazad.

Primjeri kako voditelji aktivnosti mogu osmisliti sadržaj kartica i ceduljica za učenike navedeni su u Dodatku II. na kraju ovog dokumenta.

Onog trenutka kad igra završi tj. kad netko stigne do završne linije, učenicima se postavljaju sljedeća pitanja: Što prema njihovom mišljenju početna i završna linija predstavljaju? Kako se osjećaju sada u ovoj ulozi? Zašto ih se u određenim pitanjima tražilo da se pomaknu unaprijed ili unazad? Kako se situacija njihovih likova može poboljšati? Što bi učinili oni koji su dalje od završne linije kako bi bili bliže i što bi učinili oni koji su kod završne linije da pomognu ovima koji su iza njih?

Zaključak:

Voditelj aktivnosti kroz ovu vježbu učenicima objašnjava da početna linija predstavlja ljudsko dostojanstvo koje svi ljudi posjeduju i koje se mora štiti jer svaki od nas ima svoje kvalitete koje imamo pravo razvijati kroz život. Završna linija predstavlja maksimum razvitka naših kvaliteta i standard zaštite i poštivanja ljudskih prava i dostojanstva kojem težimo. Razlika između početne i završne linije upućuje na to da trebamo određen standard života, odgovornosti i solidarnosti da bismo imali ravnomernu zaštitu i uživanje prava u društvu. Zatim, voditelj aktivnosti učenike potiče da istaknu i rasprave koja prava su prepoznali u ovim situacijama vezano za likove koje su igrali, gdje se nalaze ta prava u Ustavu, kako su zaštićena i kako se ostvaruju.

FIPO:

Područje obrađeno u ovoj vježbi može se detaljnije proučiti u članku [Što je to Ustav?](#) na stranicama udruge Meritokrat.

Dodatak I.

Dodatak uz vježbu „Jesmo li kliknuli?“

Primjeri koje učenici mogu koristi kako bi sebe predstavili kao ljudsko pravo:

Pravo na život

- a) Predstavljam temelj svih ostalih prava. Bez mene nijedno drugo pravo ne bi imalo smisla. Mene poštuju u svim dijelovima svijeta, osim u onima gdje je smrtna kazna dozvoljena. Često me se spominje u polemikama za i protiv pobačaja i eutanazije.
- b) Najbolje me opisuje jedna recitacija koja se piše u Spomendar (ali malo sam je morao promijeniti): „Od kolijevke pa do groba, to je sve moje doba.“ Stvarno, ja sam kao Margarin, u sve se miješam, u svakom pravu imam svoje prste, a kao Atlas nosim ih sve na leđima. Da smo kuća, ja bih bio kamen temeljac. Često pomislim da sam najvažniji, ali to nije tako daleko od istine u pravnom kontekstu.

Zabrana mučenja

- a) Ja sam absolutno i nederogabilno pravo! Štitim vaše dostojanstvo, vaš tjelesni i duševni integritet. Zbog mene vas nikada ne smiju zlostavljati. Mene vam ni u kojoj situaciji, čak ni u najtežim okolnostima, ne smiju oduzeti niti me ikada smiju ograničiti.
- b) Čak ni u slučaju neposredne opasnosti za opstanak Republike Hrvatske, mene vam ne mogu ograničiti. Zapamtite, ja vas štitim od raznih oblika ružnog postupanja i to uvijek i svuda!

Zabrana ropstva

- a) Možda sam ipak pogriješio što sam došao, jako sam star i ptice na grani već znaju za mene. Toliko sam dugo ovdje da su se i oni koji su mi zamjerali, jer im nisam dopuštao iskorištavanje i tlačenje drugih, već pomirili s tim. Stvarno je to bilo grozno vrijeme kad sam se rodio. Ako imaš dvije ruke i dvije noge, služi se njima. Sam kuhaj svoj ručak i sam hodaj do grada.
- b) Cijeli svoj život, skoro do kraja 20. stoljeća, bio sam omražen u višim, ali i u srednjim krugovima društva. Moji najstariji prijatelji su kralj Kir Veliki i Spartak. No, nemojmo se zavaravati, iako sam ja sada Zakon, dio svijeta još uvijek me ignorira, možda ste čuli za engleski termin trafficking.

Pravo vlasništva

- a) Ja imam dva zadatka. S jedne strane jamčim da svatko ima svoje, a s druge strane ne dozvoljavam da bilo tko uzme tuđe. Nikad nisam sam, moji prijatelji Pravo na Korištenje, Pravo na Uporabu, Pravo na Posjed i Pravo na Otuđivanje uvijek su sa mnom.
- b) Sve što sam stekao, stekao sam poštено. Ne kradem, moje je moje, tuđe je tuđe.

Pravo glasa

- a) Ja sam potpuno politički tip, tip za ravnopravnost i tip za aktivno uključivanje u zajednicu. Mislim da svatko mora biti uključen u odlučivanje ili barem, kad više nismo u Staroj Grčkoj, u biranje osoba koje će odlučivati.
- b) Vrlo sam poželjan gost, ali dugo su mislili da su teme o kojima pričam samo za uši muškaraca. Povijest je pokazala da nije tako. Politika je kolektivna djelatnost usmjerenja ka donošenju odluke o rješenju problema i izvršenju te odluke, koja je obvezna za sve članove zajednice. Dakle, uključuje sve odrasle članove društva.

Jednakost pred zakonom

a) Vrlo sam strog i formalan, ali pravedan. Zbog mene moj šef Zakon svakoga gleda jednako. Imao ti plave ili smeđe oči, bio dijete ili odrastao, moj susjed ili netko treći, ti si za mene čovjek.

b) Moja priča je sasvim jednostavna, svi su podložni istim pravilima. Ne znam kako bi društvo drugačije i funkcionalno? Zar ne bi bilo smiješno da ti ne moraš platiti parkirnu kartu, a ja moram?

Pravo na ugled i čast

a) Ja sam vrlo pristojan i tražim od drugih također da budu pristojni. Smetaju mi lažne izjave, vrijedanje, klevetanje. Žestoko se borim protiv toga. Nitko ne zavrjeđuje da se tako odnose prema njemu. Najbolji prijatelj mi je Pravo na Dostojanstvo, on je ovako dosta popularan, znaš li ga?

b) Čast mi je upoznati te. Ja sam ugledan građanin koji u slobodno vrijeme voli igre riječima. Ne mislim da odijelo čini čovjeka, ipak, ugled i ime nešto govore o svakome od nas.

Pravo na izbor zanimanja i pravo na rad

a) Zbog mene hobiji postaju posao, zbog mene ima toliko različitih poslovnih priča, zbog mene je „influencer“ poslovni čovjek. Štoviše, ja sam nagovorio Državu da osigura svima jednake šanse prilikom zaposlenja.

b) Radišan sam. Najvažnije mi je da mogu raditi što želim, da za ono što radim dobijem naknadu i da mogu priuštiti lijep život sebi i svojoj baki koja živi sa mnom. Kad sam bio mlađi, radio sam uredski posao koji nisam volio i jako sam patio zbog toga. Sad, sa svojim hotelom, osjećam se kao nov čovjek. Svi bismo trebali biti slobodni izraziti ono što jesmo i na poslovnom planu.

Sloboda kretanja i boravka

a) Da sam životinja, bio bih ptica. Želim proputovati cijeli svijet, vidjeti bezbrojne znamenitosti, upoznati što više različitih ljudi. Živjeti malo ovdje, malo ondje – to je moj moto. Ali nisam sebičan, želim to svakome!

b) Veliki sam fan Europske Unije. Zaista smatram dobrom idejom ublažiti prepreke putovanju, trgovini, obrazovanju i preseljenju. Mislim da će sljedeće godine svaka tri mjeseca biti u drugoj državi članici. Lisabon, Barcelona, Pariz, Rim. Želiš li poći sa mnom?

Sloboda okupljanja i udruživanja

a) Da nije mene, ne bismo mogli biti ovdje. Druženja su mi omiljena, totalno sam ekstrovertiran. Pet prijatelja, deset prijatelja, dvadeset, što više, to bolje. Možemo napraviti tulum, možemo osnovati udrugu ili stranku, ja sam ti za sve. No, više sam za druženje na svježem zraku. Imam dobru škvadru -Pravo na Rad i Pravo na Štrajk.

b) Oprosti, upoznavanje jedan na jedan nije baš moje područje. Bolje mi je pričati u većim grupama. Neki dan sam organizirao veliki piknik na Zrinjevcu. Bilo je odlično! Istina, žena u prolazu nam je nakratko pokvarila raspoloženje tvrdeći da nas dvanaest ne može biti tamo, ali shvatila je da sam u pravu kad sam joj rekao da možemo biti tamo sve dok ne remetimo red i mir, stoga je otišla.

Pravo na zdravstvenu zaštitu

a) Boležljiv sam i važno mi je da svi imamo jednake mogućnosti otići u bolnicu kad se osjećamo loše. Volim biti siguran da će se dobro pobrinuti za moje zdravlje. Ipak se zdravlje ne može kupiti novcem.

b) Tako sam zaposlen! Vodim pacijente doktoru opće medicine, doktoru dentalne medicine, ginekologu, a djecu pedijatru. I tako svaki dan, cijeli dan. Često ljude vodim i u bolnicu. Ali, volim svoj posao, volim pomagati ljudima. Iako mi oni jako rijetko izravno plaćaju, namirim se iz državnog proračuna.

Pravo na pristup informacijama

- a) Nije da se hvalim, ali ja sam hodajuća enciklopedija, znam sve, ali rado dijelim svoje znanje s drugima. Toliko sam darežljiv. Želiš li znati koliko ima stanovnika u Republici Hrvatskoj, koliko je stipendija dodijeljeno ove godine u gradu Zagrebu i u kojem iznosu, koji zakon se planira donijeti? Sve će ti reći!
- b) Moj posao je vrlo plemenit, važne podatke dijelim šakom i kapom. Ponekad, da budem zanimljiviji, kažem da su podaci koje posjedujem državna tajna, ali zapravo je sasvim obratno, dostupni su svima. Fora je što imam i svog povjerenika za informiranje.

Pravo na zaštitu osobnih podataka

- a) Žao mi je, sramežljiv sam. Imam problema s povjerenjem. Mogu li biti siguran da nećeš pričati drugima ono što ti o sebi kažem? Smatram da je najbolje privatne stvari ostaviti privatnima. Obećavam da će u potpunosti poštivati tvoju jednaku želju, ako je imaš.
- b) Moj posao su samo papiri. Malo je dosadan, ali bez mene bi svi znali sve o svakome. Pravi sam zaštitar tvojih najosobnijih stvari. Tu i tamo se u mom poslu sazna kakva zanimljivost, anegdota, sramota, ali moram se smijati sam jer je to samo za moje uši. No najčešće samo upisujem nove podatke, ispravljam krive i brišem zastarjele.

Ravnopravnost žena i muškaraca

a) Rođen sam u Francuskoj, a odrastao sam u Novom Zelandu. Bio sam tako moderan i čudan svima kad sam došao ovdje. Teško su me prihvaćali. Moje stajalište da spol ne treba biti razlog razdvajanja, puno puta je izazivan, ali ja čvrsto ostajem pri svojem. Ponekad sam malo ljubomoran na svog starijeg brata – Pravo Glasa. On je isto svima bio čudan, ali su ga brže prihvatili jer je ipak uže orijentiran u svojim stavovima.

b) Zbog urođene sklonosti balansiranju, zaposlili su me u Uredu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Trenutno radim na EU projektu „Jednaka prava, jednake plaće, jednake mirovine“ i „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama“.

Pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja

a) Obiteljski sam čovjek, obitelj mi je na prvom mjestu. Nitko ne smije razdvajati obitelj, prisluškivati o čemu oni razgovaraju ili samo banuti u kuću. Postoje neka pravila.

b) Gledaš li krimi-serije? Uvijek je u svakoj od njih jedan dio kad policija želi pregledati dokaze u kući ili stanu, a vlasnik im ne dopušta te moraju tražiti sudski nalog? Mojih ruku djelo!

Pravo na stupanje u brak i osnivanje obitelji

a) Sjećaš li se onih vremena o kojima su nas učili u školi: o zarukama u djetinjstvu ili da ti roditelji traže mladu/ženika ili da postoje skupine unutar kojih se možeš oženiti/udati? Vidiš, ja sam tome stao na kraj. Također, otišao sam i korak dalje, nema toga da ti ograniče da ćeš imati samo jedno dijete. Pravi sam obiteljski junak!

b) Neki bi rekli da sam previše liberalan jer dopuštam brak i mladima od šesnaest godina u određenim uvjetima ili jer dopuštam umjetnu oplodnju. Ali ja sam pravi fan vjenčanja i beba!

Dodatak II.

Dodatak uz vježbu „Životna utrka“

Primjeri na temelju kojih se može oblikovati sadržaj kartica:

Kartica br. 1. Darko

Ti si Darko. Imaš 15 godina i živiš u Osijeku. Ideš u srednju školu. Najmlađi si od petero braće i sestara. Mama ti je nezaposlena, a otac radi posao za koji prima plaću od 4.000 kuna. Živite u velikoj obiteljskoj kući i imate stan u Zadru koji iznajmljujete cijelu godinu. U slobodno vrijeme treniraš nogomet.

Kartica br. 2. Amal

Ti si Amal. Imaš 10 godina. Došla si iz Sirije u Zagreb 2018. godine. Nemaš hrvatsko državljanstvo, već sirijsko. Imaš mamu i tatu liječnike koji trenutačno ne rade. Nemate vlastiti stan ili kuću. Ne ideš u školu. Roditelji imaju ušteđevinu koju su uzeli sa sobom, stoga imate dovoljno za osnovne potrebe uz pomoć RH.

Kartica br. 3. Marko

Ti si Marko. Imaš 30 godina. Završio si Ekonomski fakultet u Zagrebu i zaposlen si u firmi svog oca Pere. Živiš sa svojom suprugom u stanu koji su vam roditelji kupili kao svadbeni poklon. Roditelji žive u kući, a imate i vikendicu u Lici. Imaš ozbiljnih problema sa zdravstvenim stanjem, međutim velika većina zdravstvenih troškova pokrivena je tvojim zdravstvenim osiguranjem. U slobodno vrijeme učiš ruski.

Kartica br. 4. Nada

Ti si Nada. Živiš u trošnom stanu, imaš 62 godine. Bila si domaćica tako da nisi uplaćivala mirovinsko osiguranje, nemaš mirovine. Prije tri godine preminuo ti je suprug te od tada primaš obiteljsku mirovinu, no suprug je ostavio za sobom velike dugove koje još otplaćuješ. Sin i snaha ti pomažu koliko mogu.

**kartice mogu biti složenije i opširnije od prikazanih*

Primjeri koje voditelji aktivnosti mogu koristi za ceduljice:

1. Oni od vas čiji su roditelji imali dovoljno finansijskih sredstava da vam omoguće osnovne potrebe kao djetetu, neka se pomaknu 2 koraka unaprijed.

2. Oni od vas koji su vlasnici kuće ili stana, neka se pomaknu tri koraka unaprijed.

3. Oni od vas koji imaju tjelesne/zdravstvene nedostatke, neka se pomaknu dva koraka unazad.

4. Oni od vas koji imaju u svom vlasništvu apartman ili vikendicu na moru/selu, neka se pomaknu jedan korak unaprijed.

5. Oni od vas koji nemaju hrvatsko državljanstvo, neka se pomaknu četiri koraka unazad.

6. Oni od vas koji nemaju zdravstveno i mirovinsko osiguranje, neka se pomaknu tri koraka unazad.

7. Oni od vas koji ne idu ili kao djeca nisu išli u osnovnu školu, neka se pomaknu tri koraka unazad.

8. Oni od vas koji si mogu priuštiti različite hobije ili aktivnosti, kao npr. ples, sport, učenje jezika ili neki drugi tečaj, neka se pomaknu jedan korak unaprijed.

9. Oni od vas koji imaju finansijskih problema (dugovi, ovrhe, primanje socijalne pomoći), neka naprave tri koraka unazad.

Vaš Meritokrat

Udrugu Meritokrat osnovali su studenti Pravnog fakulteta 2018. godine, vođeni idejom stvaranja pravednijeg društva koje počiva na načelima meritokracije i sa željom da daju vlastiti doprinos obrazovanju i podizanju svijesti o društvenim i pravnim strukturama.

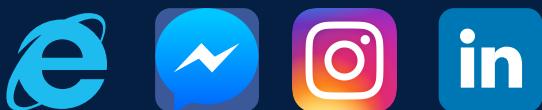
Ciljevi su udruge usmjerenoš prema promjeni društvene svijesti i izgradnja društva na postulatima meritokracije, razvoj društva usmjerenog na budućnost i napredak, jačanje demokracije, približavanje pravnog sustava zainteresiranoj javnosti, poticanje kreativnosti, inovativnosti i kritičkog razmišljanja.

Nazovite nas, pošaljite SMS
ili poruku na mreže WhatsApp ili Viber:
+395 99 7307507

Pišite nam: meritokrat@meritokrat.hr

Potražite nas na našim
društvenim mrežama...

...i na YouTubeu.

Ikone u posljednja dva reda su hiperlinkovi koji vode na internetske stranice koje predstavljaju.